

הדגשים ורגשות על פי פרשת השבוע

הדגשים ורגשות על פי פרשת השבוע

בס"ד

'חכמת נשים בנתה ביתה'

פרשת קרח | עלון מס' 31

בְּקִשְׁתְּ הַכְּבוֹד וְהַשְׂרָרָה וְהָיָה לְהַפְּדֶךָ: (ר"ע מברטנורא)

א: וַיִּקַּח קִרְחַ בֶּן יִצְחָק בֶּן קָהָת בֶּן לֵוִי וְדָמָן וְאַבְיָרִים בְּנֵי אֱלִיָּאָב וְאוֹן בֶּן פֹּלֵת בְּנֵי רְאוּבֵן:

בגמרא - אמר רב און בן פלת אשתו הצילתו אמרה ליה מאי נפקא לך מינה אי מר רבה אנת תלמידא ואי מר רבה אנת תלמידא וכו'.... (סנהדרין קט:)

הגמרא מספרת לנו, כי אשתו של און בן פלת הצילה אותו ממחלוקת קורח ועדתו בטיעון מאד הגיוני... מה תרוייח??? אם משה ואהרן צודקים אתה לא תהיה הראש... ואם קורח ינצח גם לא תהיה הראש... מה העניין שלך להתערב... הסכים איתה והשתכנע... רק טען לה שהוא נשבע להיות שותף למאבק... אמרה לו תן לי לסדר את העניינים... השקתה אותו יין... השתכר... השכיבה אותו לישון... ישבה על פתח ביתה, סתרה את שערות ראשה... וכל הצדיקים חברי 'מפלגת קרח' שבואו לקרוא לו, סבו על עקבותיהם בעקבות הבעיה הקשה שהייתה שם בענייני צניעות... כך ניצל און בן פלת מבליעה באדמה....

לעומת זאת אשתו של קרח - היא הייתה יועצת רעה... היא אומרת לקרח תראה מה זה... הוא לקח את המלכות... לאחיו נתן כהונה... תרומה הוא לוקח לכהן... מעשר שכבר מגיע ללוויים הוא לוקח חלק אחד לכהן... ותראה איך הוא גילח אותך... אתה נראה מזעזע... אבוי... אומר לה קרח אבל גם הוא התגלה... עונה לו כן אחרי שלקח הכל לעצמו, אז אין לו בעיה להיות שותף איתך לתגלחת....

מסיימת הגמרא - היינו דכתיב - חכמות נשים בנתה ביתה זו אשתו של און בן פלת ואולת בידה תהרסנה זו אשתו של קרח....

אשה יכולה להיות בונה ויכולה להיות הורסת....

אם נתבונן, הרי כל הבסיס של הבנת דברי חז"ל במשנה ובגמרא, מבוססת על מחלוקות ופולגות... כל הש"ס מלא מזה... באיזה מחלוקת אסור להתערב, ובאיזה מותר???...

המשנה במסכת אבות (פ"ה יז) **פֶּל מַחְלֶקֶת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם, סוּפָה לְהִתְקַיֵּם. וְשְׂאִינָה לְשֵׁם שָׁמַיִם, אֵין סוּפָה לְהִתְקַיֵּם. אֵיזוֹ הִיא מַחְלֶקֶת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם, זוֹ מַחְלֶקֶת הַלֵּל וְשְׂמַאי וְשְׂאִינָה לְשֵׁם שָׁמַיִם, זוֹ מַחְלֶקֶת קִרְחַ וְכָל עֲדָתוֹ.**

פֶּל מַחְלֶקֶת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם סוּפָה לְהִתְקַיֵּם. פְּלוּמֵר שְׂאִינָה מַחְלֶקֶת הִיא מַתְקִימִים וְאֵינָם אוֹבְדִין, כְּמַחְלֶקֶת הַלֵּל וְשְׂמַאי שְׂאִינָה אֲבָדוּ לֹא מַלְמִידֵי בֵּית שְׂמַאי וְלֹא מַלְמִידֵי בֵּית הַלֵּל. אֲבָל קִרְחַ וְעֲדָתוֹ אֲבָדוּ. וְאֵין שְׂמַעְתִּי, פְּרוּשׁ סוּפָה, תְּכִלִּיתָהּ הַמְּבַקֵּשׁ מִעֲנִינָה. וְהַמַּחְלֶקֶת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם, הַתְּכִלִּית וְהַסּוּף הַמְּבַקֵּשׁ מֵאוֹתָהּ מַחְלֶקֶת לְהַשִּׁיג הָאֱמֶת, וְזֶה מַתְקֵיב, כְּמוֹ שְׂאִמְרוֹ מֵתוֹךְ הַנּוֹפֹת יִתְבָּרַר הָאֱמֶת, וְכְמוֹ שְׂנֹתְבָאֵר בְּמַחְלֶקֶת הַלֵּל וְשְׂמַאי שֶׁהִלְכָה כְּבֵית הַלֵּל. וּמַחְלֶקֶת שְׂאִינָה לְשֵׁם שָׁמַיִם, תְּכִלִּית הַנְּרָצָה בֶּה הִיא בְּקִשְׁתְּ הַשְׂרָרָה וְאַהֲבַת הַנְּצוּת, וְזֶה הַסּוּף אֵינוֹ מַתְקֵיב, כְּמוֹ שְׂמַצִּינוּ בְּמַחְלֶקֶת קִרְחַ וְעֲדָתוֹ שֶׁתְּכִלִּית וְסוּף כּוֹנְנֵת הִיא

אם נרצה להינצל מעוון המחלוקת... הרי לנו ההבדל הראשון - אם המחלוקת מיועדת לברר את רצון ה'... מיועדת לרדת לשורש העניין... מהו הלשם שמים בסיפור... הרי זה בהחלט לשם שמים... כי כל כוונת החולקים היא לברר מהו רצון ה'... מה אני צריך לעשות... זו מחלוקת שסופה להתקיים... כי אין כאן עניין אישי... לעומת זאת כשהמחלוקת היא על עניין אישי של פלוני מול אלמוני... וכמו שכותב הרע"ב עניין של כבוד ושררה... זהו לא לשם שמים... כי מעורבים כאן שיקולים חיצוניים...

הבעיה מתחילה, שאדם נכנס למצב שבו הוא כל כך שקוע במחלוקת, עד כדי שהוא הופך את זה 'לשם שמיים'...

אם ניטול את עצתה החכמה של אשתו של און בן פלת... הרי לכאורה זה מדד נפלא לבריור העניין - מה תרוייח מהמחלוקת... זה המדד שיברר לך... אם אתה הולך להרוויח - זה ודאי לא לשם שמים... כי זה כבר נגוע באינטרסים... ואם אתה לא מרוויח - אז למה לך להתערב במחלוקת... בשביל שההוא ירוויח??? מה זה עסק שלך???

זו עצה חכמה... ואם אשתו של קרח הייתה גם חכמה... הייתה אומרת בדיוק כך לקרח... מה תרוויח מזה??? אם תרוויח אתה כבר נגוע... ואם לא, אז למה לך??? ולכן היא נקראת - איוולת... שבידיים הרסה את ביתה... לעומת אשתו של און בן פלת שנקראת חכמה....

דבר חכמה נוסף שניתן ללמוד ממנה - היא צורת ההתנהלות - אשתו של און - לא הרשתה לבעלה להיכנס בכלל לדין ודברים... אין משא ומתן... אין דיבורים... לך לישון... וגם היא לא מתחילה דיאלוג... היא פשוט גורמת לאנשים לא להתעסק איתה בכלל... לפעמים בדיון ניתן לנהל שיח משותף... אך לפעמים פשוט אסור לנהל שיח... כי אחד הצדדים כל כך שקוע בעצמו ובטענותיו... שאין כל אפשרות בשיח איתו לחלוק עליו, אלא להשתכנע... צריך כוחות נפש עצומים בכדי להצליח מבחינה חברתית לעמוד על שלך... עדיף פשוט להעלם...

דבר נוסף שניתן ללמוד ממעשה זה - הרי און בן פלת היה חבר במפלגת קרח בעצה אחת... מה קרה שאשתו שכנעה אותו??? מה היה הטיעון הכל כך מנצח... אם נשים לב - הטיעון של קרח היה טיעון רגשי... מדוע תתנשאו... מה הם לוקחים לעצמם הכל... מה פתאום משה מלך... ואהרן קיבל כהונה... הבסיס היה טיעון רגשי... זעם ציבורי... וקרח השתמש עם מערכת של ליצנות בכדי לעשות מוניפולציה על הציבור... אבל אשתו של און בן פלת באה עם טיעון שכלי... תוריד בבקשה את הזעם שלך לפסים מעשיים... מה יצא לך מזה??? מה אתה תרוויח מזה... איפה זה פוגש אותך... בשיחה כזאת של אחד על אחד הוא הבין... הבין וקיבל... קיבל את חייו במתנה....

שבת שלום ומבורך

ליצנות - הגחכה של דברים רציניים'

ז ג: וַיִּקְהָלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב לָכֶם פִּי כָל הָעֵדָה פְּלִים קֹדְשִׁים וּבְתוֹכְכֶם ה' וּמִדּוֹעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קַהֲל ה':

ומה ראה קרח לחלוק עם משה, נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל, שמניחה משה נשיא על בני קהת על פי הדבור. אמר קרח, אחי אבא ארבעה היו, שנאמר ובני קהת וגו', עמרם הבכור נטלו שני בניו גדולה, אחד מלך ואחד כהן גדול... מה עשה, עמד וכנס מאתים וחמשים ראשי סנהדראות, רובן משבט ראובן שכיניו, והם אליצור בן שדיאור וחביריו וכיוצא בו, והלבישן טליתות שכולן תכלת, באו ועמדו לפני משה, אמרו לו, טלית שכולה של תכלת חייבת בציצית או פטורה, אמר להם חייבת, התחילו לשחק עליו, אפשר טלית של מין אחר חוט אחד של תכלת פוטרה, זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה: (רש"י)

מה שאנו רואים כאן - מחלוקת של קרח ועדתו פרצה בגלל קנאה... קרח פשוט קינא בנשיאותו של אלצפן והוא החליט היו לא תהיה, ורצה לקרא תיגר על מנהיגותו של משה רבינו... הוא היה מחושב... ואולי גם אסטרטג גדול... איך ניתן לגרום לאנשים לזלזל במשה רבינו???

צריך להשיג ראשי סנהדראות... צריך אנשים חשובים... נו איך גורמים לאנשים להצטרף אתו???

אומר המדרש - קח את הלויים מתוך בני ישראל וטהרת אתם, וכה תעשה להם לטהרם וגו' והעבירו תער על כל בשרם, מיך עשה כן לקרח, התחיל לחזר על ישראל, לא היו מפירין אותו, אמרו לו מי עשה לך כן, אמר להם משה עשה בי, ולא עוד אלא נטלני בנדי ורגלי וקיו מניפין אותי ואומר לי הרי אתה טהור, והביא את אהרן אחיו וקשטו כפלה והושיבו באהל מועד, מיך התחילו שונאי משה להתגרות בו את ישראל, ואמרו משה מלך, ואהרן אחיו כהן גדול, ובניו סגני כהנה, תרומה לפהו, מעשר לפהו, עשרים וארבע מתנות לפהו, מיך ויקהלו על משה... (מדרש רבה יח' ג')

הוא הלך לנגן לאנשים על הרגש... הוא היה נראה נורא... כולו מגולח... לא מכירים אותו... והוא מספר לאנשים - משה רבינו הוא מלך... את אהרן הוא שדרג לכהן... מתנות כהונה... הנה לך המנהיג שהשתלט על העם...

ואיך הוא הצליח לסחוף את האנשים החשובים???

בחז"ל מבואר כי הוא פעל בכח הליצנות... הוא התלוצץ... ולכן???

במושכל ראשון נשמע לנו שהתלוצצות הינה בדיחה... או איזה סיפור מצחיק... חוש הומור חד ומדויק... אבל לא... לא היא...

התלוצצות היא הגחכה של דברים חשובים... רציניים....

מה עשה כנס עליהם כל הקהל, שנאמר 'ויקהל עליהם קרח את כל העדה', התחיל לומר לפניהם דברי ליצנות, אמר להם אלמנה היתה בשכנותי ועמה שתי נערות יתומות והנה לה שדה אחת, באת לחרש אמר לה משה 'לא תחרש בשור ובחמור יחדו', באת לזרע אמר לה 'שדך לא תזרע פלאים', באת לקצר ולעשות ערימה אמר הניחו לקט שכחה ופאה, באת לעשות גרן אמר לה תני תרומה ומעשר ראשון ומעשר שני, הצדיקה עליה את הדין ונתנה לו, מה עשית עמדה ומכרה את השדה ולקחה שתי כבשות כדי ללבוש גזותיהן ולהנות מפרותיהן, כיון שילדו בא אהרן ואמר לה תני לי את הבכורות, שפך אמר לי הקב"ה 'כל הבכור אשר יולד וגו'', הצדיקה עליה את הדין ונתנה לו את הנולדות, הגיע זמן גזיזה וגזזה אותן אמר לה תני לי ראשית

הסיפור כשלעצמו נשמע אכן מזעזע... כולנו מרחמים.. לא פחות מקרח.. כל השאלה היא איך מספרים את הסיפור.. זה תלוי במנגינה... וזה יצר את ההתלוצצות הגדולה ממשה ואהרן.. הוא לקח דברים רציניים והגחיק אותם.. טלית שכולה תכלת... נכון אולי יש שאלה ונידון... אבל כשמציגים את הדברים באור נבזה... ומכוונים את הפרשנות במנגינה שתייצר זילות, זו נקראת ליצנות... הוא לא סיפר בדיחות... הוא אפי' לא דיבר גס... הוא גם לא צחק בכלל... הוא רק הביא טענה שמבחינה רגשית זה מפעיל אצל האדם השומע, כוחות נפש שמייצרים אינטריגות נגד... לא משנה מי כבר צודק... כמו שהאדם מזדהה תמיד עם הנרדף ועם הקרבן.. כי מבחינה רגשית קל לי להתחבר למסכן... ולסובל... גם כאן הוא יצר מצג שווא כאילו משה ואהרן מייצגים רוע נגד האלמנה ושתי בנותיה... למרות שסיפור כזה לא היה וגם לא נברא...

אבל במנגינה שונה... כל הסיפור יכול להיות שונה... כמה מצוות יש בתורה לדאוג לאלמנה וליתומות... ואם הוא היה מציג את זה - איזה זכות יש לך שהקב"ה זיכה אותך בכאלו מצוות חשובות... ברוך ד' שיש לך שדה ואת זוכה לתת פאה ולקט וכו'...

וכשהוא הולך עם הטליתות ושואל קושיות... יכול להיות שאכן השאלה ביסודה יש לה מקום... אבל הארס שטמון במנגינה שלה... זה להגחיק דברים רציניים... אם הוא היה מנסה את מזלו בוויכוח שכלי עם משה בוודאי שלא היה מצליח... רק בכוח של זלזול.. של ליצנות... הוא סחף אחריו... לא מעט אנשים...

וכבר ידוע המאמר - 'ליצנות אחת דוחה מאה תוכחות' - והיינו כוחה של הליצנות לפעול בכוח השלילה שלה, הרבה יותר מאשר הכוח של מאה תוכחות... הרי לנו כי הזהירות מליצנות היא לא באמירת בדיחה או הומור חד... אלא בעיקר במטרה שלה לבוא ולזלזל בדבר רציני...

